

Симојан МИЋОВИЋ, LL.M. (Heidelberg)
докторанд Правног факултета Универзитета у Београду
адвокат у аод „Дражић, Беатовић & Стојић“

НАКНАДНА ПРИЈАВА ПОТРАЖИВАЊА У СТЕЧАЈУ

Резиме

Институцијом накнадне пријаве потраживања у стечају није про-
воцирао научну и стручну јавност у Србији, те постоји до сада неу-
питан и законски утемељен став да се потраживања у стечају могу
пријавити само у одређеном року од објављивања решења о отварању
стечаја у Службеном гласнику. Неблаговремене пријаве потраживања
се одбацују, зато што стечајни поверилац губи сваку могућност да
учествује у стечајном поступку, губи право да потраживање најлажи
у стечају и потраживање му фактички престаје. Решење српског зако-
нодавца одуudara од ујоредно-јравних примера, а у тежњи са јравном
сијурношћу српски законодавац је изгубио из вида интересе стечајних
поверилаца и разлике јравности, па су страни повериоци фактички
у неравнојравнијем положају од домаћих. Поред тога, јракса је пока-
зала да су физичка лица као стечајни повериоци често жртве оваквог
решења. Питање пријаве потраживања треба решити у хармонији
два начела која се могу сујориставити, јравне сијурности и јравно-
сти. Аутор у раду анализира могућност прихватања накнадне пријаве
потраживања у стечају са сјановишћа немачког, аустријског, америч-
ког и српског стечајног јрва, са оценом јравне реулајиве у Србији.

Кључне речи: пријава потраживања, рок за пријаву потраживања,
испитно рочиште, немачко стечајно јраво, аустријско
стечајно јраво, стечајно јраво САД-а.

I Увод

Ретко која област права изазова толико недоумица и отворених питања као што је то стечајно право. Разлог томе делимично можемо видети у релативно касном развоју стечајног права у Србији. Социјалистички систем са предузећима друштвеног капитала није давао простор за развијање стечајног права, па је искуство наших судова у том делу права релативно оскудно, поредећи са судовима у развијеним правним традицијама. Услед тога многа питања и даље чекају на шира разматрања, што је свакако случај са накнадном пријавом потраживања. Могућност признавања накнадне пријаве потраживања у стечају није провоцирала научну и стручну јавност, те постоји до сада неупитан и законски утемељен став да се потраживања у стечају могу пријавити само у одређеном року од објављивања решења о отварању стечаја у Службеном гласнику. Неблаговремене пријаве потраживања се одбацују, задоцнели стечајни поверилац губи сваку могућност да учествује у стечајном поступку, губи право да потраживање наплати у стечају и потраживање му фактички престаје.¹ По овом питању српско право одудара од права оних држава на које се угледа приликом реформе законодавства. Тако, у Немачкој, Аустрији, Сједињеним Америчким Државама, Швајцарској² и Француској,³ задоцнели стечајни повериоци добијају могућност да учествују у стечајном поступку, тако што рок за пријаву потраживања није преклузиван – случај у Немачкој, Аустрији и Швајцарској или се неблагоприятна пријава потраживања под одређеним условима може прихватити, као што је случај у САД-у и Француској. Краљевина Југославија, пратећи аустријско решење, по овом питању је била мно-

1 Закон о стечају, *Сл. гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011 – др. закон, 71/2012 – одлука УС и 83/2014, чл. 111 ст. 5; Вук Радовић, *Стечајно право, књига прва*, Београд 2017, 456; Михаило Велимировић, *Стечајно право*, 3. издање, Београд 2012, 176; Милена Јовановић Zattila, Владимир Чоловић, *Стечајно право*, Ниш 2013, 136.

2 У раду нећемо опширније разматрати право Швајцарске, али ради информације наводимо да према чл. 251 Савезног закона о стечају Швајцарске (*Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs vom 11. April 1889, Stand am 28. März 2017*) пријава потраживања се може поднети и после истека рока, али са том последицом да се трошкови одређују на терет задоцнелог стечајног повериоца.

3 У француском стечајном поступку потраживања се пријављују у року од два месеца од објављивања огласа о отварању стечају у Службеном гласнику, односно у року од четири месеца за стечајне повериоце чије је пребивалиште ван Француске. Рок за пријаву потраживања је преклузивног карактера, али је правило ублажено услед могућности да се примени институт враћања у пређашње стање, ако је рок пропуштен из разлога за који не одговара стечајни поверилац или из разлога за који одговара стечајни дужник. Предлог за враћање у пређашње стање се може поднети у року од шест месеци од отварања стечаја. Code de commerce Version consolidée au 16 juin 2017, L 622–26, L 622–24, доступно на адреси: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379>.

го ближа европско-континенталном правном кругу него што је то данашња Србија. У раду ћемо анализирати могућност прихватања накнадне пријаве потраживања у Немачкој, Аустрији и САД-у, са оценом правне регулативе у Србији.

II Немачко право

Систем непреклузивности рока за пријаву потраживања је у немачкој стечајној традицији стар већ више векова, и упркос законским изменама условљени променом политичког система, интерес стечајних поверилаца у овом смислу није доведен у питање. У данашњем немачком стечајном праву рок за пријаву потраживања није преклузиван, што произилази из чл. 177 садашњег немачког Закона о стечају који представља језичку модификацију чл. 142 Закона о стечају немачког царства.⁴ Према чл. 28 немачког Закона о стечају⁵ стечајни суд у решењу о отварању стечаја (*Eröffnungsbeschluss*) одређује рок за пријаву потраживања у распону од две недеље до три месеца.⁶ Ако стечајни поверилац закасни са пријавом потраживања, то не значи да се искључује из стечајног поступка, већ је дозвољено испитивање накнадно пријављеног потраживања.⁷

Накнадно пријављено потраживање ће се испитати на регуларном испитном рочишту, ако пријава потраживања пристигне до тада.⁸ Термин испитног рочишта се одређује у решењу о отварању стечаја и распону од једне недеље до два месеца од истека рока за пријаву потраживања.⁹ Ако се потраживање пријави по одржавању испитног рочишта, стечајни суд ће одредити додатно испитно рочиште на трошак задоцнелог стечајног повериоца.¹⁰ То важи и за потраживања коју су накнадно пријављена али у кратком року пре одржавања првог ис-

4 Konkursordnung für das Deutsche Reich, Leipzig 1898; Jürgen Mohrbutter, Harro Mohrbutter, *Handbuch des gesamten Vollstreckungs- und Insolvenzrechts*, München 1965, 643.

5 Немачки Закон о стечају из 1994. године (Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866), die zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 22. Dezember 2016 (BGBl. I S. 3147) geändert worden ist).

6 Немачки Закон о стечају, чл. 28.

7 Mark A. Jaeschke, *Anmeldung und Feststellung von Forderungen im Insolvenzverfahren*, Dissertation, Göttingen 2011, 187; Frank Thomas Zimmer, „Verspätete Anmeldung von Forderungen und Absonderungsrechte im Insolvenzverfahren mit Wohlverhaltensphase“, *Zeitschrift für Verbraucher- und Privat- Insolvenzrecht*, 2004, 269.

8 Немачки Закон о стечају, чл. 177.

9 Немачки Закон о стечају, чл. 29 ст. 1 тач. 2.

10 M. A. Jaeschke, 192; Martin Ahrens, Markus Gehrlein, Andreas Ringstmeier (Hrsg.), *Fachanwaltskommentar Insolvenzrecht*, Köln 2012, 1304–1305; Ulrich Foerste, *Insolvenzrecht*, 4. Auflage, München 2008, 204.

питног рочишта, тако да се други стечајни повериоци нису могли упознати са њом. Такође, стечајни управник и стечајни повериоци, али не и стечајни дужник, могу се противити томе да се накнадна пријава потраживања испита на редовном испитном рочишту.¹¹ У том случају ће стечајни судија одредити накнадно испитно рочиште на терет задоцнелог стечајног повериоца.¹² Одлука о заказивању посебног испитног рочишта се јавно објављује а на рочиште се посебно позивају стечајни управник и дужник.¹³ Против одређивања накнадног термина се не може изјавити правни лек. Задоцнели стечајни повериоци могу једино да захтевају да суд закаже накнадно испитно рочиште, ако је суд пропустио да то учини.¹⁴

Због економичности поступка стечајни судија може одредити писмени поступак испитивања накнадних пријава потраживања без заказивања посебног испитног рочишта. Што се тиче потраживања која су пријављена после одржавања испитног рочишта, на суду је да процени да ли ће да заказује ново испитно рочиште или ће да одреди писмени поступак испитивања без одржавања рочишта, што свакако може водити убрзавању поступка и растерећивању суда.¹⁵ Писмени поступак испитивања није законски регулисан, учесници писменог поступка испитивања су исти као и они на испитном рочишту, у писменом поступку испитивања суд одређује рок преклузивног карактера, који се такође јавно објављује, у коме стечајни повериоци могу да оспоре накнадно пријављено потраживање.¹⁶ При томе некад суд прибегава и појединачном достављању у случају да има мало учесника.¹⁷

Накнадна измена пријаве потраживања се посматра као накнадна пријава потраживања и сходно важе иста правила. Под изменом пријаве потраживања посебно се сматра измена износа, основа и ранг пријављеног потраживања. Са друге стране под изменом се не сматра смањивање пријављеног износа.¹⁸

Закон о стечају не регулише питање до када се потраживање може пријавити, али је према ставу судске праксе то могуће учинити све до

11 M. Ahrens, M. Gehrlein, A. Ringstmeier, 1305.

12 U. Foerste, 204–205.

13 Немачки Закон о стечају, чл. 177, ст. 3. Спорно је да ли се позивају сви повериоци или само они који су накнадно пријавили потраживање. Језичко тумачење иде у прилог да се позивају сви повериоци, али према већинском мишљењу такво позивање би било беспотребно па се посебно позивају само повериоци који су накнадно пријавили потраживање. M. Ahrens, M. Gehrlein, A. Ringstmeier, 1306.

14 M. Ahrens, M. Gehrlein, A. Ringstmeier, 1307.

15 M. Ahrens, M. Gehrlein, A. Ringstmeier, 1306.

16 Немачки Закон о стечају, чл. 74; M. Ahrens, M. Gehrlein, A. Ringstmeier, 1306.

17 M. A. Jaeschke, 200–202.

18 M. Ahrens, M. Gehrlein, A. Ringstmeier, 1307.

завршног рочишта (*Schlusstermin*).¹⁹ Шта више, потраживање се може пријавити и на самом завршном рочишту, али тај стечајни поверилац не учествује у подели стечајне масе. Због тога пријава потраживања и њено испитивање мора да уследи најкасније две недеље од објављивања коначне листе утврђених потраживања (*Schlussverzeichnis*) која се објављује пре заказивања завршног рочишта.²⁰ Стечајни повериоци који пријављују потраживање на завршном рочишту имају правни интерес да се оно призна, без обзира што не учествују у подели стечајне масе, јер учествују у накнадној деоби, а поред тога њихово потраживање се сматра правноснажно утврђеним према свим стечајним повериоцима.²¹ У немачком стечајном праву враћање у пређашње стање се примењује само за испитно рочиште.²²

Положај стечајних поверилаца када се стечај спроводи реорганизацијом је за нијансу бољи, јер не постоји могућност да потраживање престане услед непријављивања. План реорганизације делује према свим повериоцима без обзира да ли су пријавили своје потраживање или не, а стечајни поверилац који није пријавио потраживање у стечајном поступку има право да у парничном поступку после усвајања плана реорганизације и обуставе стечаја утврђује постојање свог потраживања и да тражи наплату у складу са планом реорганизације.²³

III Аустријско право

Аустријско стечајно право по овом питању у основи прати немачко, али не и у појединостима. Стечајни повериоци пријављују своја потраживања писмено или на записнику у року који се одређује тако да истиче најмање четрнаест дана пре испитног рочишта, а које рочиште се заказује у распону од шездесет до деведесет дана од дана отварања стечајног поступка.²⁴

Потраживања која су пријављена по истеку рока за пријаву и која нису испитивана на редовном испитном рочишту, биће испитана на накнадном испитном рочишту.²⁵ Крајњи рок за пријаву потраживања

19 М. А. Jaeschke, 194–198.

20 Немачки Закон о стечају, чл. 189.

21 Немачки Закон о стечају, чл. 178.

22 Немачки Закон о стечају, чл. 86.

23 Немачки Закон о стечају, чл. 254б.

24 Аустријски Закон о стечају (*Bundesgesetz über das Insolvenzverfahren (Insolvenzordnung – IO)*), RgBl. Nr. 337/1914, Fassung vom 24.06.2017.), чл. 74 ст. 3; Walter Buchheger, *Insolvenzrecht*, Wien 2010, 111; Richard Holzhammer, Marianne Roth, *Exekutionsrecht und Konkursrecht*, Plöchl Verlag Freistadt, 2006, 212–213.

25 Аустријски Закон о стечају, чл. 107; R. Holzhammer, M. Roth, 213.

износи четрнаест дана пре дана одржавања рочишта за главну деобу, а потраживања пријављена доцније неће разматрати.²⁶ У случају накнадног испитног рочишта стечајни суд ће јавним објављивањем позвати стечајне повериоце, али у одређеним случајевима повериоце може позвати и посебно. Стечајни повериоци који су задоцнили са пријавом потраживања не могу да оспоравају потраживања испитана и утврђена на редовном испитном рочишту.²⁷ Потраживања која су пријављена у краћем периоду од четрнаест дана пре рочишта за главну деобу, могу бити утврђена, али не могу бити узета у обзир приликом расподеле стечајне масе. Као и у немачком праву, таква потраживања ће се узети у обзир приликом накнадне деобе. Институт враћања у пређашње стање није дозвољен у стечајном праву Аустрије.²⁸

Када је реч о плану реорганизације, аустријско право се разликује од немачког. Стечајни повериоци, који нису пријавили потраживање до гласања о плану реорганизације имају право на намирење према квотама из плана реорганизације само ако то дозвољавају приходи стечајног дужника и његова имовинска ситуација.²⁹ Међутим, ако стечајни поверилац није пријавио потраживање из разлога за који одговара стечајни дужник, такав стечајни поверилац ће имати право на намирење у пуном износу свог потраживања.³⁰

IV Право Сједињених Америчких Држава

У Сједињеним Америчким Државама (у даљем тексту: САД-у) потраживање се пријављују у одређеном року, односно у року који не може бити дужи од деведесет дана од прве седнице поверилаца када је у питању банкротство (Chapter 7), стечај фармера и рибара (Chapter 12) и стечај физичких лица – потрошача (Chapter 13),³¹ односно у оквиру

26 Аустријски Закон о стечају, чл. 107. ст. 1.

27 Аустријски Закон о стечају, чл. 107 ст. 3; W. Buchheger, 111–112; R. Holzhammer, M. Roth, 213

28 Аустријски Закон о стечају, чл. 259.

29 Аустријски Закон о стечају, чл. 197. О непријављеним потраживањима и плану реорганизације детаљније видети: Birgit Schneider, „Zahlungsplan und Exekution einer nicht angemeldeten Forderung“, *Zeitschrift für Insolvenzrecht und Kreditschutz*, Wien 2012, Heft 2, 46; Georg E. Kodek, „Verfahrensrechtliche Fragen der Berücksichtigung nicht angemeldeter Forderungen im Zahlungsplan (§ 197 KO)“, *Zeitschrift für Insolvenzrecht und Kreditschutz*, Wien 2001, Heft 1, 8; Andreas Konecny, „Zahlungsplan und Exekution wegen einer nicht angemeldeten Insolvenzforderung“, *Zeitschrift für Insolvenzrecht und Kreditschutz*, Wien 2014, Heft 3, 113.

30 Аустријски Закон о стечају, чл. 197 у вези са чл. 156.

31 Савезна правила о стечајном поступку (Federal Rules of Bankruptcy Procedure, у даљем тексту: FRBP), чл. 3002 (c).

времена који пропише стечајни суд према локалним правилима када је у питању реорганизација општине (Chapter 9) и општа реорганизација (Chapter 11).³²

Оно што је заједничко за све врсте стечаја јесте да се накнадна пријава потраживања прихвата ако стечајни поверилац докаже да је у року „неформално пријавио“ потраживање. Савезна правила о стечајном поступку не познају неформалну пријаву потраживања, већ изричито прописују да је пријава потраживања *йисмена изјава* стечајног повериоца.³³ Институт неформалне пријаве потраживања је развила судска пракса у циљу ублажавања ригидности и претераног формализма. Међутим, појам није лингвистички мотивисан па се код неформалне пријаве потраживања не ради о неформалној и усменој пријави, већ неформална пријава потраживања подразумева да је стечајни поверилац у року за пријаву већ поднео документ или неко правно средство стечајном суду из које се може закључити да стечајни поверилац има потраживање према стечајном дужнику, те да га жели наплатити. Као пример се наводи захтев за укидање прекида поступка (*Motion for Relief from the Automatic Stay*) који подноси стечајни поверилац са циљем да стечајни суд дозволи наставак другог поступка који је текао у тренутку отварања стечаја, а који је услед стечаја аутоматски прекинут.³⁴ Не може сваки документ и правно средство, који су поднети стечајном суду пре пријаве потраживања, представљати неформалну пријаву потраживања. За тако нешто потребно је да документација садржи све прописане елементе као и пријава потраживања, да се из ње може закључити о којем обиму, врсти и природи потраживања се ради, као и да постоји намера повериоца да наплати наведено потраживање.³⁵ Ако је прихвати суд, неблаговремена формална пријава потраживања ће имати ретроактивно дејство са даном подношења неформалне пријаве потраживања.

Поред тога, за све врсте стечаја је заједничко и то да се прихвата накнадна пријава потраживања, ако стечајни поверилац докаже да никад није примио обавештење о одржавању прве седнице поверилаца, од ког догађаја тече и рок за пријаву потраживања. Обавештење се добија најмање двадесет дана пре одржавања прве седнице поверилаца од ког дана тече рок од деведесет дана за пријаву потраживања када је у питању банкротство (Chapter 7), стечај фармера и рибара (Chapter 12)

32 FRBP, чл. 3003 (c)(3).

33 FRBP, чл. 3001.

34 Bradley R. Hightower, *What to say when your proof of claim is filed after the bar date*, 3, доступно на адреси: http://csattorneys.com/wp-content/uploads/2014/06/When-Proof-of-Claim-is-Filed-After-Bar-Date__BH.pdf.

35 Истакнуто у случају *The Charter Co. v. Dioxin Claimants (In re The Charter Co.)*, 876 F.2d 861, 863–64 (11th Cir. 1989)

или потрошачки стечај (Chapter 13). Обавештење мора да буде одређене садржине и да буде благовремено достављено повериоцу. У случају да један од та два услова недостаје, сматраће се да стечајни поверилац није уредно обавештен, па ће се неблаговремена пријава потраживања прихватити. Међутим, наведено становиште није увек било владајуће. Већинско становиште је било да стечајни поверилац, који није уредно обавештен о покретању стечајног поступка, а задоцни са пријавом потраживања, нема права по основу пријаве потраживања, већ да своја права може остварити другим доступним правним средствима.³⁶ Амерички судови су се позивали на језички недвосмислене одредбе Закона о стечају и Савезних правила о стечајном поступку, према којима суд нема овлашћење да продужава рок за пријаву потраживања.³⁷ Временом је судска пракса почела неблаговремену пријаву потраживања услед касног обавештења да посматра са становишта правичности, па је тако заузет став да такве пријаве потраживања треба прихватити.³⁸ Као главни аргумент за овакав став, поред начела правичности, фигурирало је то да ниједан од алтернативних средстава које задоцнелом повериоцу стоје на располагању не могу да надоместе губитак услед непризнавања својства стечајног повериоца због задоцнеле пријаве потраживања. Тако је суд развио доктрину „doctrine of equitable tolling“.³⁹ Примена ове доктрине није апсолутна, па је суд може одбити посебно ако би прихватање задоцнеле пријаве знатно омео стечајни поступак који је у току, а имајући у виду обим и природу потраживања као и тренутну фазу поступка. На пример, не прихвата се пријава потраживања, чак и ако је стечајни поверилац неуредно обавештен, у случају да је остало петнаест дана до закључења стечајног поступка.

Када је у питању стечај (реорганизација) општине (Chapter 9) или општа реорганизација (Chapter 11), неблаговремена пријава потраживања се прихвата само ако је закашњење проузроковано извињавајућом непажњом.⁴⁰ Приликом оцене да ли се ради о извињавајућој непажњи суд разматра све околности, а посебно има у виду временску дистанцу између тренутка подношења пријаве и истека рока, утицај прихватања неблаговремене пријаве на тренутни стечајни поступак,

36 Robert K. Coulter, „The Problem with late claims in Chapter 13“, *American Bankruptcy Institute Journal*, september 2002, 1, доступно на адреси: www.abi.org/abi-journal/the-problem-with-late-claims-in-chapter-13, 1.

37 R. K. Coulter, 1. Сви повериоци се обавештавају о отварању стечаја сходно чл. 342 Bankruptcy Code.

38 То становиште је заузето у спору *Internal Revenue Service v. Hildebrand III Trustee*, 245 B.R. 287.

39 Доктрина је наглашена у спору *Young v. United States*. Вид. R. K. Coulter, 1.

40 FRBP, 9006 (b)(1), видети и случај *Pioneer Investment Services Co. v. Brunswick Associates Limited Partnership*, 507 U.S. 380 (1993).

разлог кашњења, да ли је поверилац поступао у доброј вери и да ли би прихватање пријаве потраживања на неки начин довело стечајног дужника у неповољан положај.⁴¹ У случају банкротства (Chapter 7) додатно постоји могућност да се прихвати неблагоприятна пријава потраживања, али такво потраживање ће бити наплаћено само ако се повериоци приоритетног реда намире, као и сви они повериоци који су пријавили благовремено потраживање.⁴²

Упоредијући право САД-а са правом Немачке и Аустрије уочава се да у сва три правна поретка постоји начин да се ублажи ригидност и неправичност коју са собом носи систем преклузивног рока. Разлика је у том што немачко и аустријско стечајно право већ на законском нивоу регулишу до када се пријава потраживања најкасније може поднети, те да рок за пријаву потраживања није преклузиван, што је свакако добро са становишта правне сигурности. Са друге стране, у стечајном праву САД-а, такође на законском нивоу је у одређеним случајевима ублажен систем преклузивности рока за пријаву потраживања, али је и поред тога судска пракса била принуђена да временом ублажавала ригидност стечајних прописа у другим сегментима, успостављајући додатне критеријуме за прихватање накнадне пријаве потраживања.

V Право Републике Србије

1. Рок за пријаву потраживања

У праву Републике Србије повериоци стичу својство странке подношењем пријаве потраживања,⁴³ пријаве се могу поднети по истеку рока одређеног решењем стечајног судије, али најкасније у року од 120 дана од дана објављивања огласа у „Службеном гласнику Републике Србије“, а све пријаве поднете по истеку рока од 120 дана биће одбачене као неблагоприятне.⁴⁴ Трошкове одржавања допунског рочишта за испитивање потраживања дужан је да предујми подносилац пријаве, што се односи само на пријаве поднете после рока одређеног решењем судије али унутар рока од 120 дана од дана објављивања огласа. Ако се у року који одреди суд не положи предујам, пријава ће се одбацивати.⁴⁵

41 Видети случај: *In re Garden Ridge Corp.*, 348 B.R. at 645, citing *Hefta v. Official Comm. of Unsecured Creditors (In re American Classic Voyages Co.)*, 405 F.3 133 (3d Cir. 2005).

42 3002 (c) FRBP; R. K. Coulter, 1–2; Paul J. Maselli, „When is it never too late to file a proof of claim?“, *Business Credit*, Vol. 96, No. 8 September 1994, 327.

43 Закон о стечају, чл. 51 ст. 2; В. Радовић (2017), 448.

44 Из ове расправе ћемо изузети могућност накнадне пријаве потраживања у случају побијања потраживања сходно чл. 130 Закона о стечају.

45 Закон о стечају, чл. 111 ст. 5.

Решење о отварању стечајног поступка садржи, између осталог и позив повериоцима да у року који не може бити краћи од 30 дана, ни дужи од 120 дана од дана објављивања огласа о отварању стечајног поступка у „Службеном гласнику Републике Србије“, пријаве своја обезбеђена и необезбеђена потраживања.⁴⁶ Према томе, Закон о стечају се приклонио законско-либералном систему одређивања рокова за пријаву потраживања.⁴⁷

Наведене одредбе Закона о стечају само прецизирају начело императивности и преклузивности из чл. 7 Закона о стечају, према коме су прописани рокови преклузивни, ако законом није другачије одређено. Дакле, стечајни судија одређује рок за пријаву потраживања у решењу о отварању стечаја, који није преклузивног карактера, али законом прописани рок од 120 дана је преклузивног карактера, који се ни под којим условима не може продужити. Поред тога у стечајном поступку се не може тражити повраћај у пређашње стање.⁴⁸

Положај стечајних поверилаца је битно другачији када се стечај спроводи реорганизацијом. Ако стечајни поверилац није обухваћен унапред припремљеним планом реорганизације или његово потраживање није у целости признато, или није сврстан у класу поверилаца која му према суштинским карактеристикама његовог потраживања следује, има рок од 15 дана, од дана објављивања огласа у „Службеном гласнику Републике Србије“, да истакне примедбе на унапред припремљени план реорганизације.⁴⁹ Међутим, не постоји санкција у случају да се не изјави приговор, у смислу да је стечајни поверилац остао без даљих правних могућности у циљу остваривања својих права. Поверилац коме су одбијене примедбе на унапред припремљени план реорганизације може изјавити жалбу на решење о усвајању унапред припремљеног плана реорганизације, као и да по потврђивању решење од стране Привредног апелационог суда покрене парнични поступак ради утврђивања постојања потраживања и наплате у складу са унапред припремљеним планом реорганизације. Утврђивање потраживања у парници није условљено изјављивањем примедби на унапред припремљени план реорганизације и изјављивањем жалбе на решење о усвајању унапред припремљеног плана реорганизације. Следствено томе, пасивност и необавештеност повериоца у случају подношења и усвајања унапред припремљеног плана реорганизације није санкционисана губитком њихових потраживања.

46 Закон о стечају, чл. 70 ст. 1 тач. 5.

47 В. Радовић (2017), 455.

48 Закона о стечају, чл. 43 ст. 2; Вук Радовић (2017), 456.

49 Закон о стечају, чл. 159 ст. 6 тач. 2.

Слична ситуација је и у случају усвајања регуларног плана реорганизације после отварању стечајног поступка а по истеку рока за пријаву потраживања. У поступку реорганизације пријава потраживања се мора поднети до рочишта за разматрање плана реорганизације,⁵⁰ што временски далеко може превазићи рок од 120 дана од дана отварања стечаја, будући да рок за подношење плана реорганизације износи 90 дана од дана отварања стечаја, са могућношћу да се рок продужи за 60 дана, као и додатних 60 дана за измену поднетог плана реорганизације, а да се рочиште за разматрање плана реорганизације одржава у року од 20 дана од дана подношења предлога плана реорганизације.⁵¹ Међутим, ни ту није крај за потраживања која нису пријављена. Према ставу судске праксе, стечајни повериоци који нису пријавили своја потраживања у стечају и која нису обухваћена планом реорганизације, имају право да у парничном поступку утврђују своје потраживање и да захтевају намирењу у складу са планом реорганизације.⁵²

Преклузивност рока за пријаву потраживања није традиционално решење у српском праву. Систем преклузивног рока за пријаву потраживања уведен је изменама Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији из 1996. године, са правилом да су се све пријаве поднете после истека рока од 60 дана морале одбацити.⁵³ Према Закону о стечају Краљевине Југославије од 1929. године, стечајни поверилац је имао право да пријави потраживање и по истеку рока за пријављивање,⁵⁴ све док стечајни управник не поднесе предлог за коначну деобу.⁵⁵ Рок за пријаву потраживања је износио од тридесет до деведесет дана од дана отварања стечаја и одређује се одлуком о отварању стечаја.⁵⁶ Свакако ово задоцњење има и штетне последице. Последица је да ће се за те повериоци одредити накнадно рочиште за испитивање њихових потраживања о њиховом трошку,⁵⁷ а наведени стечајни повериоци неће

50 В. Радовић (2017), 458.

51 Закон о стечају, чл. 162, 164.

52 Решење Вишег суда у Новом Саду, Гж.бр. 106/2012 од 13.09.2012. године, *Билтен Вишег суда у Новом Саду*, бр. 3/2012, наведено према правној бази *Intertex*; Иван С. Тодоровић, *Правне последице усвајања плана реорганизације*, докторска дисертација, Београд 2015, 191–192.

53 В. Радовић (2017), 457.

54 Закон о стечају Краљевине Југославије, 79; Срећко Цуља, *Грађанско процесно право Краљевине Југославије – Ванпарнични поступци*, Београд 1938, 484; Обрад Госпавић, *Стечајно право Краљевине Југославије*, Београд 1930, 74. Аутору нису били доступни стечајни прописи из Краљевине Србије, па је анализа овог питања са аспекта тадашњих прописа остављена за другу прилику.

55 Закон о стечају Краљевине Југославије, чл. 143 ст. 3, 146 и 148; С. Цуља, 485.

56 Закон о стечају Краљевине Југославије, 70; С. Цуља, 465.

57 Закон о стечају Краљевине Југославије, чл. 120 и 187/3; С. Цуља, 418–420; О. Госпавић, 74–75.

моћи да оспоравају потраживања која су раније утврђена. С обзиром да рок за пријаву потраживања није преклузиван, онда је логично што према стечајном праву Краљевине Југославије није допуштен предлог за враћање у пређашње стање.⁵⁸

Закон о стечајном поступку из 2004. године је садржао сличне одредбе по угледу на српско предратно право. Према чл. 95 на испитном рочишту испитују се и потраживања пријављена после истека рока за пријављивање потраживања, ако су пријаве поднете суду и стечајном управнику пре одржавања испитног рочишта или непосредно на рочишту. Ако стечајни управник или неки од поверилаца стави приговор, тражећи да се накнадно пријављено потраживање не испитује на испитном рочишту, или ако потраживање буде пријављено тек после испитног рочишта, стечајно веће ће о трошку повериоца који је накнадно пријавио потраживање одредити допунско испитно рочиште. На допунском испитном рочишту не могу се оспоравати потраживања утврђена на ранијим испитним рочиштима.⁵⁹ Закон о стечајном поступку је такође забранио примену института повраћаја у пређашње стање.⁶⁰ Што се тиче крајњег рока за пријаву потраживања, судска пракса је стала на становиште да се пријава потраживања може поднети све до састављања нацрта за главну деобу.⁶¹

2. Оцена регулативе у Србији

Право Републике Србије је ригорозније и неповољније по стечајне повериоце у односу на право држава на које се бар декларативно угледа. Шта више, Закон о стечају комбинује за стечајне повериоце неповољне одредбе из права Немачке и Аустрије са неповољним одредбама из права Француске. Логично је да Закон о стечају садржи бар једно правно средство којим ублажава принцип преклузивности, посебно када је у конкретном случају примена таквог принципа неправична. Тако је према француском праву рок за пријаву потраживања преклузиван, али стечајни поверилац има могућност подношења предлога за враћање у пређашње стање. Поред тога, француски законодавац је препознао фактичку неравноправност страних у односу на домаће стечајне повериоце, па је рок за пријаву потраживања за стране повериоце – повериоце

58 Закон о стечају Краљевине Југославије, 187/3; С. Цуља, 443.

59 Закон о стечајном поступку (*Службени гласник РС*, бр. 84/2004, 85/2005), чл. 95; Гордана Станковић, Невена Петрушић, *Стечајно процесно право*, Београд 2006, 164, 167.

60 Закон о стечајном поступку, чл. 29. ст. 4.

61 В. Радовић (2017), 458; Драгиша Слијепчевић, Слободан Спасић, *Коментар Закона о стечајном процесу*, Београд 2006, 323.

са седиштем у другој држави, продужен за два месеца. У немачком и аустријском праву рокови нису преклузивни, па и нема правног резона да се уводи институт враћања у пређашње стање у погледу пропуштања рока за пријаву потраживања.⁶² Закон о стечају узима оба ограничења, па не дозвољава предлог за враћање у пређашње стање, али су и рокови преклузивни – дакле за стечајне повериоце „дупло голо“. Ако се описана ригорозност одредби Закона о стечају сагледа из угла непостојања индивидуалног обавештења поверилаца, то нам се намеће закључак да су страни повериоци фактички у неравноправнијем положају од српских поверилаца,⁶³ те да им потраживање веома лако може престати услед протекла рока за пријаву потраживања, без обзира на разлог пропуштања.

Закон о стечају је увео новину у погледу обавештавања поверилаца, која до сада, а имајући у виду преклузивност рока за пријаву потраживања, није до краја достигла свој смисао. Наиме, поред јавног обавештавања поверилаца, Закон о стечају је увео и индивидуално обавештавање познатих поверилаца од стране стечајног управника. Тако је стечајни управник дужан да без одлагања писменим путем обавести о отварању стечајног поступка све повериоце који су му у том тренутку познати уз навођење свих података из решења о отварању стечајног поступка, као и других података од значаја за повериоце.⁶⁴ Индивидуално обавештавање има само информативно дејство, јер се рокови рачунају према јавном обавештавања учињеном од стране стечајног суда.⁶⁵

Међутим, без обзира што индивидуално обавештавање има само информативни карактер, ипак је то обавеза за стечајног управника, па повреда наведене обавезе мора установити одговорност за накнаду штете. Како је циљ правила о накнади штете да се успостави стање какво би било да до повреде није дошло, то је најлогичније да Закон о стечају дозволи накнадну пријаву потраживања, у случају да стечајни управник не обавести познатог повериоца. Право САД-а нам може послужити као узор у том смислу. Уместо једноставног и економичног

62 У немачком праву враћање у пређашње стање се примењује само за испитно рочиште према чл. 86 *Insolvenzordnung*, а у аустријском праву је забрањено враћање у пређашње стање сходно чл. 259 *Insolvenzordnung*.

63 Вук Радовић, „Дужност информисања страних поверилаца и пријава њихових потраживања у стечајном поступку“, у: Вук Радовић (ур.), *Усклађивање њословној права Србије са њравом Европске уније* (2013), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2013, 27–29. Специфичан проблем постоји и са стечајем бродовласника и проблем са којим се суочавају имаоци привилегија на броду, а о томе видети: Светислав Јанковић, „Привилегије на броду у ситуацији стечаја бродовласника“, *Анала Правној факултету у Београду*, Београд 2016, 205.

64 Закон о стечају, чл. 27, ст. 1, тач. 5.

65 В. Радовић (2017), 454.

решења Закон о стечају је систем преклузивности рока поставио као апсолутни принцип, па су према томе познати стечајни поверилац уместо подношења накнадне пријаве (што је много економичније решење) принуђени да покрећу парнични поступак против стечајног управника, доказујући да су услед пропуста стечајног управника претрпели штету. Остваривање њиховог права се тиме закомпликује и отежава услед другог трајања стечајног али и парничног поступка, уз терет доказивања настале штете. Због тога обавеза индивидуалног обавештавања није доживела пуну афирмацију у Закону о стечају, јер чак и ако стечајни управник не обавести познатог повериоца, не мора нужну да значи да ће сносити било какву санкцију због тога.

Док се у немачком и аустријском праву положај стечајних поверилаца по питању пријаве потраживања и признавања права по основу накнадне пријаве не разликује у банкротству и реорганозацији, осим што ако се не пријави потраживање до окончања стечаја, исто престаје, али не због преклузивности рока, већ због престанка уговорне стране, то српско право драстично прави разлику између са једне стране банкротства, где потраживање престаје ако се не пријави до истека преклузивног рока и са друге стране реорганизације, где се потраживање не губи чак иако уопште није пријављено у стечају. Чини нам се да успостављена разлика нема оправдања и представља унутрашњу инкохерентност стечајних прописа која може угрозити правну сигурност.

Интереси стечајних поверилаца који су погођени ситемом преклузивности рока за пријаву потраживања за сада нису препознати од стране релевантних политичких чинилаца. Тако *Предлој Закона о изменама и дојунама Закона о стечају* има за циљ успостављање оквира да се стечајни поступак што пре оконча. Основни циљ измена Закона о стечају је повећавање ефикасности стечајног поступка чиме ће се омогућити већи степен намирена, нижи трошкови и скраћење трајања поступка.⁶⁶ Предлагач као превасходни мотив има што боље рангирање Републике Србије на *Doing Business* листи Светске банке, што се свакако не може замерити, али показује да интереси који се тангирају ситемом преклузивног рока за пријаву потраживања нису у фокусу предлагача закона. Интереси страних поверилаца и домаћих поверилаца – превасходно физичких лица, углавном неуких странака, остају и даље, чини се неоправдано незапажени.

66 Влада Републике Србије, *Предлој Закона о изменама и дојунама Закона о стечају*, 2017, 108, доступно на адреси: http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/2208-17.pdf.

VI Закључак

Приликом регулисања рока за пријаву потраживања треба помирити два начела која се могу супротставити, правну сигурност и правичност. Чини нам се да је српски законодавац у тежњи за правном сигурношћу изгубио представу о реалном правном животу и пословној пракси која се све више одвија на међународном нивоу. Осим у случају побијања потраживања, Закон о стечају Србије ни под којим условима не дозвољава пријаву потраживања после истека преклузивног рока од 120 дана од дана објављивања огласа у Службеном гласнику, а поред тога не дозвољава ни предлог за враћање у пређашње стање. У праву Републике Србије важи систем преклузивног рока, што је много упрошћеније али и строже решење. Ако се преклузивност рока за пријаву потраживања посматра из угла непостојања обавезе обавештавања страних поверилаца, онда можемо да закључимо да прокламовани равноправни третман свих стечајних поверилаца у пракси доводи до дискриминације страних поверилаца, који са једне стране заиста тешко могу да се информишу о томе да ли је њихов дужник у Србији доспео у стечај, а са друге стране чак и ако сазнају за чињеницу отварања стечаја велика је вероватноћа да ће због протеча преклузивног рока за пријаву потраживања изгубити свако право у стечају.

Стечајно право Србије је по питању пријаве потраживања у стечају и инкохерентно, јер омогућава да стечајни поверилац, који није пријавио потраживање у преклузивном року, пријави потраживање до дана одржавања рочишта за разматрање плана реорганизације, или ако ни до тада није поднео пријаву потраживања, у случају да се изгласа план реорганизације, у парничном поступку утврђује постојање потраживања и тражи наплату у складу са планом. У том случају његово потраживање прво престаје, због преклузије рока у стечајном поступку, а потом оживљава због тога што се стечај није окончао банкротством већ реорганизацијом. Сматрамо да оправдања за овакву дихотомију нема, већ да положај стечајног повериоца по питању пријаве потраживања не би требало да има разлике у зависности од тога да ли се стечај спроводи банкротством или реорганизацијом.

Сагледавајући однос закона и пословне праксе, решење у српском праву постаје неправично у случају да 1) стечајни поверилац нема пребивалиште или седиште у Србији и 2) ако се прекорачење рока за пријаву може приписати у кривицу стечајном дужнику, односно стечајном управнику, који није обавестио познатог стечајног повериоца да је стечајни поступак отворен. Српски законодавац је бар по овом

питању преценио начело правне сигурности и доста га упростио, или је управо хтео да повласти стечајног дужника, стечајног управника превише не оптерети, а стечајне повериоце, чије интересе треба највише да узима у обзир, ускрати за наплату потраживања. Тврдња да систем непреклузивности рока за пријаву потраживања нужно води ка одуговлачењу поступка, имајући у виду немачко и аустријско искуство, не може бити основана. Наиме, зашто би се економичност поступка нарушила ако би се дозволиле, под одређеним условима, и накнадне пријаве потраживања, уз обавезу да задоцнели стечајни поверилац накнади трошкове који се тиме проузрокују? На економичност стечајног поступка много више утиче некономичност и дуго трајање парничних поступака произашлих и стечајног поступка, него што би то био случај са прихватањем накнадне пријаве потраживања. У Немачкој, Аустрији, Сједињеним Америчким Државама, Швајцарској и Француској, задоцнели стечајни повериоци добијају могућност да под одређеним условима учествују у подели стечајне масе, онако како је било и у Краљевини Југославији. Правни живот у поменутиим државама показује да међу задоцнелим стечајним повериоцима већину чине неуке странке, односно физичка лица, па је и то један од аргумента зашто је непреклузивност рока за пријаву потраживања правичније решење. Да ли је појам правне сигурности другачије третиран према наведеним правним порецима или је правичност као метафизички ослонац права изгубио на цени за српског законодавца?

Са друге стране не сме се системом непреклузивности рока за пријаву угрозити економичност поступка, па би евентуално његово поновно увођење морало да прате санкције за задоцнелог стечајног повериоца, у смислу да не може да оспорава раније утврђена потраживања, да сноси све трошкове које проузрокује накнадна пријава потраживања, што укључује и трошкове других стечајних поверилаца настали у циљу провере накнадне пријаве потраживања, да не може да учествује у расподели деобне масе која је извршена у оквиру делимичних деоба спроведених пре подношења пријаве, итд.⁶⁷ Има оправдања и раздвојити накнадне пријаве потраживања у оне који су поднете пре испитног рочишта и оне које су поднете после испитног рочишта, при чему оштрије санкције треба да прате накнадне пријаве потраживања поднете по одржавању испитног рочишта. Крајњи рок за пријаву потраживања би требало регулисати као и према Закону о стечајном поступку, односно да се пријава може поднети све до састављања нацрта за главну деобу. У овим случајевима сматрамо да има оправдања да се поново уведе систем непреклузивног рока, који више одговара интересима поверилаца. Упо-

67 В. Радовић (2017), 457.

редна стечајна пракса нам показује да се веома добро може направити баланс између интереса поверилаца и економичности поступка, па се не види разлог зашто не би следили такав пут у регулисању законског стечајног оквира.

Stojan MIĆOVIĆ, LL.M. (Heidelberg)
PhD Candidate at Faculty of Law University of Belgrade
Attorney at law, LLP „Dražić, Beatović & Stojić“

LATE PROOF OF CLAIM IN BANKRUPTCY PROCEDURE

Summary

The institute of subsequent registration of the claim in a bankruptcy procedure did not provoke the scientific and professional public in Serbia and there is an undeniable and lawful position that the claims in a bankruptcy procedure may be registered only within a specific period after the publishing of the decision on opening a bankruptcy procedure in the Official Gazette. Untimely registrations of claims get rejected, the creditor in bankruptcy who failed to register its claim in time loses every possibility to participate in the bankruptcy procedure, loses the right to recover its claim in bankruptcy and the claim practically ceases to exist. The solution of the Serbian legislator is contrary to the comparative legal examples, and in its desire to achieve legal certainty, the Serbian legislator has disregarded the interests of the creditors in the bankruptcy procedure and the equity reasons, and thus foreign creditors are factually in a more disadvantageous situation than the domestic creditors. In addition, practice has shown that the natural persons as creditors in bankruptcy frequently fall victims to this solution. After analysing the relationship between the law and business practice, the solution applied in Serbian law becomes unjust in cases where 1) the creditor in bankruptcy does not have a place of residence or registered office in Serbia and 2) the exceeding of the deadline for registration may be attributed to the bankruptcy debtor, i.e. administrative receiver, who failed to notify a known creditor in bankruptcy that a bankruptcy procedure has been opened. The issue of registration of claims has to be resolved in harmony with two opposing principles, legal certainty and equity. We are of the opinion that it would be justified to reintroduce a non-preclusive deadline in the system, which is more inclined to the interests of the creditors. In Germany, Austria, United States of America, Switzerland and France, the belated creditors in bankruptcy have the possibility

to participate in the division of the bankruptcy estate under certain conditions, just as was the case in the Kingdom of Yugoslavia. The comparative bankruptcy practice shows us that balance may be achieved between the interests of the creditors and the economy of the procedure, and thus there is no reason not to follow this road leading to the regulation of the legal bankruptcy framework.

Key words: *registration of claims, deadline for the registration of claims, examination hearing, German bankruptcy law, Austrian bankruptcy law, U.S. bankruptcy law.*